

BÜYÜKASADURYAN AİLESİ

Samatya'da 3 kuşak

Bu çalışmamızda Büyükasaduryan ailesi fertleri ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Samatya'da Surp Kevork Kilisesi'nin karşısında yer alan Gülbenk Cenaze işlerini yürüten Büyükasaduryan ailesiyle buluştuk. Gülbenk Bey ,eşi Araksi Hanım ve oğulları Majak Bey Fatih'e, buradaki kozmopolit hayata; özelde Ermeniliğe ve kilise eğitimine dair özlem dolu hatıralarını paylaştılar. Samatya'ya dair hatıralarını onlardan dinleyelim.

Gülbenk Büyükasaduryan

“15 Ağustos 1958'de Kocamustafapaşa Mahallesi Kader Sokak'ta doğdum. O tarihten beri buradayım. Hayatım boyunca pek çok iş yaptım ben. Berber çırağıyla başladım. Babam Kapalıçarşı'da berberdi. Benim öğrenciliğimde okul cumartesi öğlene kadardı. Okuldan çıkınca burada kurulan pazardan karışık kuruyemiş alır, çantamı eve bırakırdım. O zamanlar Sümbülefendi Camii'sinin önünden kalkan otobüslere biner çarşıya giderdim. Sene 66 -67 olmalı. İlkokuldan sonra ise tornacılık, altın-gümüş işleri gibi çeşitli işlerde çalıştım. Elektrikçilik yaptım. Askere gidene kadar elektrikçiliği sürdürdüm. Askerden sonra kuyumcu dükkanı açtım ama yürümedi. Tesadüfen bu işe başladım. 30 senedir de burada bu işi yapıyorum.”

“Eskiden Kapalıçarşı esnafı herkesi çirak olarak kabul etmezdi. Benim babam Kapalıçarşı'da berberlik yapardı ona rağmen ilk zamanlarda oradan bir kuyumcunun yanına çirak olarak gidememiştim.”

“Kuyumculuk eskiden Ermeni Rum sanatıydı. Şimdi herkes yapıyor fakat sanat eğitimi aldıkları için pırlanta ve gümüş işçiliğinde bugün hala Ermeniler daha iyidir. Ayrıca yapabilecekleri başka bir iş yoktu o dönem. Memur olamıyorlardı. Tek çareleri zanaatkarlıktı.”

“Karşınızdaki kilise İstanbul'un fethinden sonra 1461 senesinde Fatih Sultan Mehmet tarafından Rumlardan alınıyor ve Ermenilere veriliyor. O zamanlar Patrikliğimiz Bursa'daymış. Buraya taşınıyor. Anadolu'dan ilk gelen Samatya'ya geliyor. Köy köy göçler gerçekleşmiş buraya. O zamanlar kalabalık gelmişler. Şimdi bir cemaat kalmadı. Eskiden köylerde kalabalıkmış aileler. Burada üç çocuklu bir aileye bile rastlamazsınız artık. Çocuksuz aileler de var tabii.”

“Biz gençliğimizde kokteyller düzenledik. O da kalmadı. Artık gençlerin sosyalleşmesi için bir ortam da yok. Şimdi köylüler toplanıyor. Herkes beraber büyüdüğü mahallesindeki arkadaşını topluyor: mesela Sivas'tan gelenler. Yılda bir anılarını tazeliyorlar. Bu ekonomik ortamda, işsizlikte birlikte toplanıp bir yemek yemek bile çok zor artık. Paskalyalar da artık tatsız. Eskiden panayır havası sarardı burayı. Arabalar gelir, çarkıfelekler, çeşitli oyunlar ,eğlenceler, yumurta satanlar, faytonlar gelirdi. Çingeneler

getirirdi onları da. Salıncaklar kurulurdu, çocuklar için müthiş bir eğlenceydi. Çok coşkulu geçirdi... Şimdi varlığı yokluğu bir.”

Araksi Büyükasaduryan

“Ben de doğduğumdan beri bu çevredeyim. 1962 yılında bu gördüğünüz yolun sonunda doğdum. Yedikule’de okudum. Annemler o dönem daha disiplinli bir okul olduğu için beni oraya vermişler. O zamanlar güvenlik endişesi yoktu. Eskiden herkes birbirini tanırdı burada. Komşuluk canlıydı. Şimdi bu dükkanın önünden bir geçeni tekrar göremiyoruz.”

“Türk komşularımızla da eskiden olduğumuz gibi değiliz. Çok değişti Samatya. İnsanlar burayı terk ediyor. Çocuklarım eve dönene kadar defalarca arar endişelenir oldum. Güvenli bir semt değil artık yaşadığımız yer.”

“Annem ve komşular ben küçükken makine dikişi yapırlardı aile bütçesine katkı olsun diye. Ben okuldan geldiğimde anneme yardım ederdim. Akşamları tüm komşular çayını böreğini alır, apartman kapısının önüne inerdi. Çünkü gündüz herkes çalışırdı. Babalar kahveye inerdi, hanımlar ve çocuklar çekirdekle çayla vakit öldürürdük. Televizyon o zamanlar yanlış hatırlamıyorsam salı ve cuma günleri olmuyordu. O günler hanımlar toplanır çocuklar ile sinemaya giderdik. Yazlık sinema olduğundan gecenin bir yarısı dönerdik ama kimse arkamızdan bir şey demez, rahatsız etmezdi. Konu komşu hepimiz aile gibiydik.”

“İlkokulda çocuklar doğruca çarşıya taş mihlama öğrenmek için giderlerdi. Çünkü okullarımız pahalı. Ve hala da öyle. Rakamlar yükseldikçe yükseliyor. Çünkü bu okullar için biz devletten yardım almıyoruz. Çalışanların personellerin maaşları, elektrik su giderleri hepsi veliler tarafından ödeniyor. Yoksa kapanıp gider. Kendi dinini öğrenmesi için artık çocuklar yalnızca ilkokulu bizim okullarda okuyorlar daha sonra herhangi bir okulda devam ediyorlar. Benim kızım da oğlum da liseyi bu kilisede bitirdiler. Dilimizi öğrensinler istedim. Biz mesela matematiği hem Türkçe hem Ermenice olarak alırdık. Vaazı, biz Karoz deriz, Ermenice Türkçe olarak verirler artık çünkü çoğunluk bilmiyor Ermenice. Dolayısıyla papaz Türkçe anlatmak zorunda kalıyor.”

“Samatya halkı biliyor az çok Ermeni kütürünü. Burada bana kimse sormuyor bize dair bir şey. Mesela bizim orucumuz farklıdır. Yedi haftadır. Hayvansal gıda tüketmiyoruz, zeytinyağı yiyoruz. Düşünülenin tersine eskinin insanı daha bilinçliydi. Çok yobazlaştık. Diyebilirim ki aşağı yukarı beş on senedir Türk Ermeni ayrımı var. Artık ‘gavur’ deniyor Ermenilere fakat biz kabul etmiyoruz gavur lafını. Dinsizlere denir gavur, benim dinim var. Bunu dışarıdan gelenler yapmıyor. Yerli insanımız da değişti. Tavırları değişti. Türkler bize kurbanda et getirirdi biz de paskalyada çörek dağıtırdık. Türk komşularıyla beraber çörek yapardım. Sonra bütün mahalleye sırasıyla dağıtırdım. Bakkala berbere manava... Biri bana bir gün ‘filan kişiye çörek verme’ dedi. Çöpe atıyormuş akşam. O günden sonra kestim. İnsanlar böyle değişti. Eskilere kıyasla daha açık fikirli olmalıydık.”

“Bayramlarda faytonlar gelir pazar tezgahları kurarlardı. Üzerlerine yumurtalar serilirdi. Faytoncu tur attırırdı. Paran yoksa bana çörek getir derdi. Eve gider çöreği saklar kaçırırdık faytoncuya vermek için. Eskiye özlerim ben. Sinemadan dönerken korkmadığımız zamanları. Şimdi hep diken üstündeyim.”

Majak Büyükasaduryan

“Samatya’da doğdum, 34 yıldır da buradayım. Samatya’nın her geçen gün inanılmaz bir süratle kötüye gittiğini söyleyebilirim. Samatya için eskiden ‘Küçük Paris’ derlermiş. Nezih bir bölgeymiş. Şimdi Türkçe konuşmayı bilmeyen göçmenler; kiralari ucuz bir semt olduğundan , büyük bir iş gücü olan Kapalıçarşı’ya

yakınlığından dolayı burayı tercih eden uyumsuz yabancılar çok etkiliyor semtin yapısını. Bizim yanımızdaki bu tahta bina İstanbul'un ilk Ermeni Patrikhanesidir. Hiç tadilat görmedi. Mutlaka tadilat görmesi gerektiğini düşünüyorum. Benim bütün çocukluğum gördüğümüz kilise duvarının arkasında geçti. İlkokula burada başladım liseyi burada bitirdim. Kendi dinimi ve dilimi öğrendim. Belki artık günlük hayatta kullanmıyorum şu an öğrendiklerimi ama kültürdür bunlar.”

“Azınlık olmak bence aslında güzel bir şey. Eğer çevrenizde açık görüşlü insanlar varsa azınlık olmanın zorluklarını hissetmiyorsunuz. Ben başka bir ülkede de yaşıyor olsaydım yine azınlık olmak isterdim. İnsanlar azınlıklara farklı bir şekilde bakıyor ama kötü anlamda değil.

DERVİŞ AYAN

Buradan iki sokak ötede dünyada eşi benzeri bulunmayan bir şekilde camii ve kilise karşılıklıdır.

Bu çalışmamızda Derviş Ayan ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1954 yılında Mardin’de doğan Derviş Ayan 1974 yılından bu yana Samatya’da yaşıyor. Samatya’ya dair anılarını kendisinden dinleyelim.

“Bizler Mardin’in Araplarındanız. 1954 yılında Mardin’de doğdum, 1969 yılında İstanbul’a geldim. O tarihten bu yana Samatya’da yaşıyorum. Bu kahvehane benim babamdan kalma. 1974 yılından beri buradayız, bu dükkandayız. Hiç devretmedik. Ondan önce de Mardin’de büyük bir bahçemiz vardı. Aşağı yukarı 30 hane yaşardık o bahçenin çevresinde. Taa ki devlet o bahçenin suyuna el koyana kadar. Başta satmak istemedik ama yavaş yavaş herkes ayrıldı Mardin’den. 30 haneden geriye 3 hane kaldı. O su, şimdi bir çimento fabrikası için kullanılıyormuş. Bizim topraklarımızdan ayrılışımızın hikayesi budur.”

“Biz buraya ilk geldiğimizde sokak aralarına kilimler atılırdı, ablalarımız teyzelerimiz bir ufak tüp bir de çift çaydanlık indirirlerdi; Leyla Hanım kek yapmış, Ayşe Hanım börek yapmış... Bütün milletler birlik içerisindeydi. İnsan, insan olarak sevilip sayılırdı buralarda. Rumların Ermenilerin yaşadığı yerlerdi Samatya Yedikule bölgesi. Bir pazar içini andırırdı Samatya. Sokaklardan Orhan Gencebay ve Müslüm Gürses Yükselirdi... Geçmişte kız arkadaşlarımızı gezdirdiğimiz sokaklara şimdi akşam saati girmeye korkuyoruz. Haddinden fazla güvenli bir semti burası. “

“Efsaneye göre zamanında buradan geçen bir Rum prensesinin gözüne nasılsa bir ok isabet eder. Rumca gözüm anlamına gelen “Ah matya matya!” diye feryat ederek semtimize ismini verir. Bu zengin kültüre rağmen Rumlar şu anda parmakla gösterilecek kadar azlar. Buradan iki sokak ötede dünyada eşi benzeri bulunmayan bir şekilde camii ve kilise karşılıklıdır. Eski ahşap binalardan da yıllardır sapasağlam ayakta olanlar var. Çok zengin bir mimari kültür yatıyor bu topraklarda.”

“Bizim çocukluğumuz Ermeniler içinde geçti. Bütün komşularımız gayrimüslimdi. Onların bayramlarında biz de şenlenir, onların getirttiği atlara binerdik. Çocuktuk tabii çok mutlu oluyorduk onlar bize Paskalya’da renkli yumurtalar getirince. Biz onlara bayramlarında eşlik ederdik onlar da bize. Ben elli yıldır hiçbir gayrimüslimden bir zarar görmedim. Hepsisi baştacıdır benim için.”

“Eskiden esnaf arasında bir birlik beraberlik vardı. Esnaf eğer komşusunun siftah etmediğini biliyorsa müşterisini oraya gönderirdi. Çok incelikler vardı böyle insanlar arasında.”

“Aşık olduğum biri de vardı Samatya’da. Ona yazdığım bir şiiri okumak isterim;

Samatyalı yârim

Eğer seher vakti bülbül öterse

Öt bülbülüm öt

Tam vakti dersin

Sana okumuş olduğum bu şiiri duyan olursa

Tutuşmuş bir hayranımın feryadı dersin

Bülbül havalanmış yüksekte uçar

Hasbahçe içinde gülüm var diye

Seni seven bu samatyalı sararıp sormuş

Samatyanın en güzeli bir yârim var diye

Ben seni sevdim camgönülden

Mevlam seni ayırmasın Samatyalı yar benden

Vallahi esirgemem bu canı senden

Götür sat Samatyanın o güzel meydanında bir kölem var diye.”

“İkinci Bahar dizisi de burada çekildi. Halk Türkan Şoray’ı ve Şener Şen’i çok sevdiğinden dolayı çekimi zorlaştırıyordu. Kimi bir imza istiyor kimi konuşmak için ısrar ediyor...Güvenliği arttırdılar ,bir karavan yaptırdılar oyuncular için. Hemen meydana çekildiği için film, kahve siparişlerini ben götürdüm. Türkan Hanımı görünce izin istedim ona yazmış olduğum şiiri okumak için.

Sen sinema dünyasının eşsiz güzeli

Gönlümüzün bir sevdiğisin

Kimse ulaşamaz senin başarılarına

Hayatta kimse oturamaz senin oturduğun tahta

Sen ölene kadar içimizde sultan abla olarak yaşayacak

Bir bahar çiçeğisin

Türkan Hanım şiirimi çok beğendiğini söyledi ve hatıra defterine ilâştirebilmesi için yazmamı rica etti. Türkan Hanım ve Şener Bey ile böyle bir anım oldu. Gönül Yarası da bu kahvede çekildi. 10 gün için kiraya verdik burayı. Meltem Cumbul ile bu vesile ile tanışmış oldum. Şener Bey beni hatırlamıştı. Meltem Hanıma beni tanıştırdırken ‘Bakma kahvecilik yaptığına, elli tane şairi cebinden çıkartır o’ dedi. Biz o güzel insanları çok özliyoruz.”

HAYGANUŞ HANIM

Eskiden kapılarımız hep açıktı. En son eve giren kapıyı kitlerdi sabah ilk çıkan açardı.

Bu çalışmamızda Hayganuş hanım ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Sulu Manastır karşısında oturan Hayganuş hanım Samatya'nın eskilerinden. Anılarını kendisinden dinleyelim.

“Samatya’da doğdum ben annemler Yozgat’tan göçmüş. Ailem buraya ne zaman yerleşmiş bilmiyorum açıkçası. Ben 1960 doğumluyum. Biz eskiden komşular olarak gece çıkar merdiven dibinde çekirdek yedik gece yarısına kadar sohbet ederdik. Şimdiyse aynı binanın içinde komşular birbirine selam vermiyor. Eskiden kapılarımız hep açıktı. Hırsız bilmezdik, hain bilmezdik. En son eve giren kapıyı kitlerdi sabah ilk çıkan açardı. Herkes akrabaydı burada. Kimin masası açıksa oturur orada karnımızı doyururduk. Bizde varsa biz kapımızı soframızı açardık. Şimdi hepsi bir tarafa göçtü gitti o insanların.”

“Bahsettiğim evler de vakıf malı oldu. Tamir etmiyorlar, çökecek buralar hep. Bizim evimiz de yakıldı. Altta bir kuruyemişçi vardı. Üst katlar boşalmıştı. Biz apartmanlara çıkmıştık o dönem. Belediyeden para almak amacıyla hırsızlık süsü verip yaktılar binamızı. Şimdi evin etrafı sarmaşık kaplı inanlar görmüyor, bilmiyor bunları. Kimse bir şey yapmazsa yıkılıp kalacak.

“Eskiden paskalyalar için buraya atlar, eşekler, faytonlar getirilirdi. O gelenek bitti. Günümüzde sadece Paskalya çöregimizi yapıyoruz, yumurtalarımızı boyuyoruz kırmızı kırmızı. Çocuklarımıza bu kültürü biz nasıl yetiştiresek onları da öyle yetiştirerek aktarıyoruz. Kutlamalarımızı kendi içimizde sürdürüyoruz. Bizler de büyüklerimizi ziyaret ediyoruz. Müslümanlar gibi coşkulu geçiyor bayramlarımız. Yılbaşları hepimiz yemeklerimizi yapıp aile büyüğünü ziyarete gideriz. On ikiden sonra tombala oynanır. Benim çocuklarım fayton görmedi tabii fakat biz sürdürmeye çabalıyoruz bazı şeyleri.”

MURAT AYABAKAN

Buraların asıl sahipleri; azınlıklardır Rumların ve Ermenilerin mekanıydı.

Bu çalışmamızda Tarihi Samatya Çorbacısı'nın sahibi Murat Ayabakan ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 2001 yılında Fatih'e yerleşen Murat Ayabakan'ın dükkanı hem yerlilerin hem de turistlerin uğrak noktası. Hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“Ben buraya yerleştiğimde Arnavutlar, Malatyalılar ve Kastamonulular çoktu. Daha sonra bu bölge Doğudan, Güneydoğudan çok göç aldı. çünkü Yedikule, Samatya gibi semtler ucuz olmaları, kiraların düşük olması gibi sebeplerden ötürü İstanbul'a yerleşmekte ilk basamak olabiliyor. Dolayısıyla varoş bir semt olduğunu söyleyebiliriz.”

Buraların asıl sahipleri; azınlıklardır Rumların ve Ermenilerin mekanıydı. Fakat halk tarafından baskı gördükleri için iyice kendi içlerinde yaşamaya başladılar, topluma kapandılar. Kendi lokallerini, kendi kahvelerini açtılar. Şimdi bu yerlerin çoğu bir duvar ile örülü ve arkasında neler oluyor bilmiyorlar bile. Anıları kayboluyor böylece.”

“Bu insanların mimari anlayışları, kültürleri, yaşam tarzları pek çok bakımdan bizlerden farklıydı. Fakat eğitilmiş ve azınlık olmaları sebebiyle çok dilli insanlardı. Yedikule doğudan çok göç alınca buradaki

Ermeni ve Rumlar yavaş yavaş ayrıldılar, terk ettiler burayı. Böylece Yedikule, memleketinde tutunamamış insanların yeri haline geldi. Belki de bu durum kentsel dönüşüm ile değişir.”

“Mesela içerisinde bulunduğumuz bu yapı 1960’lı yıllarda Maria isimli Rum bir hanımın kadınlar kahvesiymiş. Mübadeleyle Rumlar yaşadıkları yerlerden çekilince onlara ait mülkler ya halk tarafından işgal edilmiş ya da vakıflara devredilmiş .Fakat buranın eski fotoğraflarını incelediğimde restorasyon çalışmalarının doğru yapıldığını görüyorum. Kaliteli olmasa da aslına uygun olarak bina korunabilmiş.”

“Biz 1453’te burayı fethettik ama hala yerleşemedik. Buraya mübadele ile ayrılmış ailelerin torunları sahip çıkıyor şu zamanlar. Mübadiller hala buradaki eski mülklerini yenileyip korumaya çalışıyorlar çünkü kaybetmişlik zordur. Ben bir dönem aşırı Türk milliyetçisiydim. Artık daha hümanist bir bakış açısına sahibim Fatih’in bunda payı büyük.”

“Suriçinde bulunduğundan esnaf kültürü hala son derece canlı. İstanbul’un kültürel çeşitliliğini burada da sonuçları ile yaşıyoruz. Olumsuz sonuçlardan biri için Suriçinde suç oranının yüksekliğini verebilirim. Bunlar son 7-8 yılda yaşadığımız değişimlerin sonuçları. Daha önce böyle değildi...”

RUHİ ÜNLÜATA

Üç nesil müşterim var.

Bu çalışmamızda Ruhi Ünlüata ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Sulu Manastır’da caddenin eski esnaflarından olduğunu öğrendiğimiz Çiftçioğlu Kasap’ın sahibi Ruhi Ünlüata, 1979 yılından beri açık olan ve amcasından devraldığı dükkanı işletiyor. Samatya’ya dair hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“Askerlikten sonra Samatya ya geldim ben .Bu semt mütevazı bir semt. Karınca kararınca diyebilirim esnaf olarak . Eski bir yerleşim yeri olduğundan evlerimiz genelde ahşaptı .Şimdi o düzen de bozuldu.”

“Samatya’nın yerlisi artık burayı terk etmeye başladı. Ya okumaya gidip dönmüyorlar ya da çocuklar teker teker ayrılıyor buradan. Haliyle mesleklerimiz de değişiyor. Mesela bizim semtimizin insanı kuyumcuydu , Kapalıçarşı’da çalışırlardı. Şimdi böyle bir genelleme yapamam.”

“Benim kasaplığı seçme sebebim de amcamın bu mesleği icra ediyor olmasıydı. Bu dükkan 1979 senesinden beri açık .Son nesilim ben burada. Benden sonra bu dükkanı devredebileceğim biri yok.

“Benim üç nesil müşterim var. Artık seneler sonra aramızdaki olay alışverişten ziyade bir samimiyete dönüyor. Çünkü tanımış oluyoruz birbirimizi. Sohbet ederdik gelen geçenle, alışveriş etmiş etmemiş fark etmezdim bile. En azından halk değişmeden öyleydi. Güvenli küçük bir semtti burası. İnsanlar kapılarını kilitlemezdi.”

“Fatih esas İstanbul’dur. Ben ilçemizdeki restorasyon çalışmalarını başarılı olarak değerlendiriyorum bu açıdan. Geçmişte bu kadar bilmezdik tarihi eser. Yavaş yavaş açığa çıkıyor geçmiş. Şimdi bu konuda çalışmalar da artıyor elbette. Hem korumaya hem de yaşatmaya çalışıyoruz”

ÇAĞLAYAN AKÇAY

Gençliğimde Fatih’ten denize girebiliyorduk. Şimdi ise gençliğinde sadece vapurla üstünden geçiliyor.

Bu çalışmamızda eczacı S. Çağlayan Akçay ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Yedikule'nin sokaklarında dolaşırken karşılaştığımız Akçay, tam bir cumhuriyet kadını. 45 yıldır Tayyareci Rıdvan Sokak'ta bulunan eczanesinde çalışıyor.

Annesi ve babası öğretmen olan Çağlayan Hanım'ın çocukluğu Anadolu'nun çeşitli yerlerinde geçmiş. Entelektüel bir ailenin içine doğmuş olan Çağlayan Hanım, şimdilerde eczanesine gelen yabancılarla iletişim kurmak için kullandığı Fransızca'yı da ailesinden öğrenmiş. Babasının, devletini çok seven idealist bir öğretmen olduğunu söyleyen Çağlayan Hanım, çocukken babasının cebinde gördüğü kalemlerle resim yapmak istediğinde babasının bu kalem devletin bana verdiği kalemdir diyerek kullanmasına müsaade etmediğini söylüyor.

Lise eğitimini şuanki ismi ile İstanbul Çağaloğlu Anadolu Lisesi, dönemin İstanbul Kız Lisesinde tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun olmuş. Oldukça yüksek bir puanla Eczacılık Fakültesi'ne yerleşen Çağlayan Hanım, "Hastam ölürse ben yaşayamazdım" o yüzden doktor olmak istemedim, diyor.

Kendisine gençliğindeki Fatih'i soruyoruz. O dönemlerde bölgedeki herkesin çok zarif ve aydın olduğunu, beyefendilerin eczaneye girerken fötr şapkalarını çıkartıp ceketlerinin önünü ilikleyerek girdiklerini söylüyor. Öteden beridir kozmopolit bir dokusu olan Fatih'te Rumlar, Ermeniler ve Türklerin bir arada dostça yaşadığını, birbirine saygılı bu milletlerin kendi kültürlerini rahatça yaşayabildiğini Rum ve Ermeni komşularının Paskalya Bayramlarında kendisine Paskalya çörekleri getirdiklerini söylüyor. Mübadeleyle birlikte Fatih'teki Rum ve Ermeni nüfusunun azaldığından bahsediyor.

Fatih'in son yıllarda başka ülkelerden çok fazla göç aldığını, şu anda çok çeşitli dillerin konuşulduğunu, bölgeye gelen yabancıların genellikle kendi eczanelerini tercih ettiklerini söylüyor. Çağlayan Hanım, "Gençliğimde Fatih'ten denize girebiliyorduk. Şimdi ise gençliğinde sadece vapurla üstünden geçiliyor." Rumeli Hisarı'nda konserler yapıldığını, Emel Sayın'ın ve Zerrin Özer'in tarihi Rumeli Hisarı'nda konser verdiklerini, o dönemlerin sosyal olarak daha dolu geçtiğini söylüyor.

Biz Çağlayan Hanım'la sohbet ederken sohbetimize Suzan Hanım dahil oluyor. Suzan Hanım 84 yaşında, emekli hemşire ve doğduğundan beri Fatih'te yaşıyor. Fatih'in tarihi kültürel yapısını araştırdığımızı duyunca çocukluğundaki Fatih'ten bahsetmek istiyor. O dönemler bir mahalle kültürü olduğunu, akşamları tüm mahalle sakinlerinin evlerinin önüne oturduğunu, çocukların oyun oynayıp büyüklerin sohbet ettiğini söylüyor.

Suzan Hanım Samatya'da hemşirelik okulunu okuduğunu, çok disiplinli bir eğitim aldıklarını, mesleklerini icra ederken saçlarını sıkıca toplayıp kep takmak zorunda olduklarını, tırnaklarını uzatmalarına müsaade olmadığını söylüyor. Ermeni okullarının çok kaliteli eğitim verdiğini, ablasının Samatya'da bir Ermeni okulunda anasınıfına gittiğini, anasınıfı eğitiminin o dönemler için bir ilk niteliğinde olduğunu başka yerlerde bulunmadığını söylüyor.

Sohbetimizin sonuna geldiğimizde Çağlayan Hanım, "Atatürk'ün emanetini devraldık, eğitime aşık insanlar sayesinde ayakta kaldık, gençlerimiz lütfen okusun" diyor.

AGOP YELGENE

Bu çalışmamızda Yedikule'de uzun yıllardır terzilik mesleğiyle uğraşan Agop Yelgene ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Neredeyse zamanının çoğunu Yedikule'de geçiren terzi Agop Yelgene bu bölgenin kendine has bir güzelliğinin olduğunu söylüyor. Yedikule'ye dair hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“1935 yılında Yozgat Sarıkaya'da doğdum. Eğitimimi ise “anadolu'da” tamamladım. Uzun yıllardır terzilik mesleğiyle uğraşıyorum. Bunun için Fatih'in Yedikule bölgesini seçmemin nedeni bu bölgede çok fazla kilisenin yer alıyor olması. Vaktimin çoğunu burada geçiriyorum. Yedikule'nin kendine has bir güzelliği var”

“Ben Sulu Manastır'da büyüdüm. Buranın en eskilerinden biriyim. Eskiden beri burada terzilik yapmaktayım. Terzilik sanatımı icra ediyorum diyebilirim. Sanatçuyum ben. Tüm mahalleli burada beni tanır. Yıllardan beri mahallenin giysilerini ben dikerim. Fakirlere, yoksullara da yardım olsun diye ücretsiz kıyafet dikerim. Onlardan ücret almam.”

“Çocukluğum burada geçti. Burada eskiden tek katlı bahçeli evler ve boş araziler vardı. Eskiden bu sokak çok hareketliydi. İnsanlar atları, eşekleriyle bu sokaktan geçerlerdi. Eşeklerle bakkallara ekmek getirirlerdi. Eşekler geldiğinde insanlar ekmek alabilmek için bakkallarda sıraya girerlerdi.

Bayramlarda genç delikanlılar ata biniyor, faytona biniyorlardı. Surp Kevork Kilisesi her zaman dolu olurdu. İnsanlar en şık kıyafetlerini giyer, fötr şapkalarını takar sokaklarda gezerlerdi. Tabii ben de. Kiliselerde vaazlar, ilahiler söylenirdi. Bizler de ilahilere eşlik ederdik. O zamanlar bayramlar daha kalabalık kutlanırdı. Bu sokakta çoğunlukla Ermeni ve Rumlar yaşıyor. Üst sokakta ise Müslümanlar çoğunlukta. Bayram zamanı geldiğinde Ermeniler ve Rumlarla, Müslümanlar bir arada bayramlarını kutlarlar. Bu bölgede ayırım yoktur.

“Buradan sahil çok yakın. Biz gençken arkadaşlarımızla toplanıp sahile yüzmeye giderdik. Yüzdükten sonra akşamları sahildeki kafelerde oturur, sohbet muhabbet ederdik. Tabi zaman her şeyi değiştiriyor hiç bir şey eskisi gibi kalmıyor. Eski günlere göre bölgenin sessizleştiğini düşünüyorum.”

GÜLCAN TATAR

Bayramlarımızı birlikte kutlardık. Bizde ayrı gayrı yoktur. Ermeniler, Rumlar ve müslümanların bayramları bir arada senlik ve birlik içinde kutlanırdı.

Bu çalışmamızda üç yaşındayken ailesinin işi dolayısıyla İstanbul'a gelen, yıllardır Fatih- Samatya'da Sulu Manastır bölgesinde yaşayan 1973 doğumlu Gülcan Tatar'a yer vermekteyiz. Fatih'te en çok vakit geçirdikleri yerin Eminönü olduğunu söyleyen Emine Tatar'ın bölgeye dair hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“Eskiden burada herkesin bahçeli müstakil evleri vardı ve hane sayısı azdı. Bu yüzden tüm mahalle birbirini tanırdı. O zamanlar hayatlarımızda bilgisayar, tablet yoktu. Tüm gün çocuklar dışarıda vakit geçirirler sokaklarda oyunlar oynardı. Saklambaç, ebelemeç, sek sek...Bisikletlerine biner tüm mahalleyi baştan sona turlarlardı... Yaz akşamlarında komşular killimlerini serer, çaylar, kahveler yapılır bütün mahalle dışarıda otururduk. Tüm gece hoş sohbetler, muhabbetler ederdik. Haftanın bir günü mahallede büyük pazar kurulurdu. Çeşit çeşit meyve, sebze, ev eşyaları, kıyafetler satılırdı. Mahalle bakkallarımız vardı. Bütün ihtiyaçlarımızı pazar ve mahalle bakkalından karşılardık.”

Yedikule’de sosyalleşmemizi sağlayan çeşitli etkinlikler yer yapılırdı. Sinemalar, tiyatrolar, piknikler. Yazlık ve kışlık olmak üzere bir sürü sinema salonu vardı. Tiyatro sayısı da çok fazlaydı. Çok kez ailemle ve arkadaşlarımla sinemaya ve tiyatroya giderdik. O günler çok güzeldi. En unutamadığım eğlencemiz ise kadınlar arasında oldukça yaygın olan matinelereydi. Kadınlar arasında çok meşhur bir çalgıydı. Bunun dışında ev ziyaretleri çok fazla yapıyorduk. O zamanlar komşuluk önemliydi. Hatta komşu değil tüm mahalle büyük bir aileydik. Sık sık birbirimize ev ziyaretlerinde bulunurduk.”

“Eskiden komşuluklar, arkadaşlıklar daha samimiydi. Herkes birbirini tanıyordu. *Bayramlarımızı birlikte kutlardık. Bizde ayrı gayrı yoktur. Ermeniler, Rumlar ve müslümanların bayramları bir arada şenlik ve birlik içinde kutlanırdı.* Bayram zamanı mahalleye faytonlar, atlar gelirdi. Çocuklar için atlı karıncalar gelirdi. Hayatım boyunca unutamayacağım hayatımın en güzel anılarını o zamanlarda yaşadım”

VARCAN GÜZELDAĞ

Akşamları sokaktan geçen bozacı ve yoğurtçu seslerini duyardık. Yedikuke’de incir, marul, salatalık yetişir, bunların günleri olurdu.

Bu çalışmamızda Varcan Güzeldağ ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Varcan Güzeldağ 1950 yılında Sivas’ta doğmuş, 1958 yılında ilkokulu bitirdikten sonra İstanbul’a gelmiş.. Yaşamak için Fatih’in Yedikule semtini seçmelerinin sebebini şöyle açıklıyor. ”Eskiden insanlar ibadet yerlerinin yakınında yaşamayı tercih ediyorlardı. Sivas’tan buraya geldiğimizde kiliselere yakın bir yerde yaşamak istedik.Bu yüzden Yedikule’ye yerleştik” Varcan Güzeldağ’ın bölgeye dair hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“O yıllarda Samatya’nın ismi “Sulu Manastır” olarak bilinirdi. İnsanların yüzleri gülerdi. Mutlu bir yaşantı vardı. Bölgede çok fazla apartman yoktu. Bahçeli müstakil evler var. Herkes bahçesinde her türlü yeşilliklerini meyvelerini yetiştirirdi. Samatya’nın aşağı bölümü sahildi ve çok güzeldi. Çocukluğum sahilde geçti, sürekli denize giriyordum. Apartman olmadığı için komşular yan yana birbirlerini görür ve çok iyi tanırırlardı. Akşam olduğunda herkes kapı önlerinde olurdu.İnsanlar kilimlerini serer, pastalarını keklerini hazır eder, evlerinin önünde toplaşıp sohbet ederlerdi. Gençler ayrı yetişkinler ayrı otururlardı. “

“Bayramlar... Çok neşeli geçirdi. Maalesef o bayramlar artık sadece hatıralarımda kaldı. Sulu Manastır’da yumurta bayramı geldiği zaman Ermenilerin faytonları gelirdi. Çocuklar faytonlara binerdi. Yukarı mahallede ise kurban bayramı veya şeker bayramı geldiğinde salıncaklar kurulurdu yine faytonlar gelirdi hep beraber bayramları kutlardık. Müslümanlarla Ermeniler birlikte bayramlarımızı kutluyorduk. Bütün değerlerimiz ortaktı, ayrı değildik. Zaten ayrı yaşamıyorduk ki hep beraber yaşıyorduk. Kışın eğlenmek için kışlık sinemaya gidiyorduk. Haftada bir gün de tiyatroya gidiyorduk. Bahçeler çok olduğundan insanlar hep spor yapıyordu. Bu semtte çok fazla sinema vardı. Size sayayım: Yedikulede Tunça Sineması, Samatya’da Şen Sineması, Kocamustafapaşa İstanbul Sineması, Surp Kevork SİNeması, Çoruh, Kral, Merih, Özkan Sinemaları vardı.”

“Her sinemada farklı bir film oluyordu. Tüm semt olarak sinemaya gidiyorduk. O yıllarda sokaklarda çok güzel hanımeli, akasya ağaçları, çiçekler vardı. Akşam olunca insanlar bu sokaklarda gezintiye çıkarlardı. Akşamları sokaktan geçen bozacı ve yoğurtçu seslerini duyardık. Yedikuke’de incir, marul, salatalık yetişir, bunların günleri olurdu. Kale diplerine marul ekerlerdi çıkmaya başladığında marul günü yapılırdı. Ne günler... O günlerde gidip etkinlik olarak marul toplardım.”

YALÇIN BEY

Yazın insanlar ailelerini, arkadaşlarını alıp deniz kenarlarına gidiyorlardı. Kimileri denize giriyor, kimileri sahil kenarında oturuyorlardı.

Bu çalışmamızda mahalle esnaflarından Yalçın bey ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1947 yılında Samatya'da doğan Yalçın bey, burada okumuş ve halen Fatih'te yaşamını sürdürüyor. Sulu Manastır'da tuhafiyeye işleten Yalçın beyin hikayesini ve anılarını kendisinden dinleyelim.

“Eskiden burada Ermeniler, Rumlar ve Türkler iç içe, birlikte yaşarlardı. Yedikule'de at arabaları, faytonlar vardı. Özellikle bayramlarda Kocamustafapaşa'da sürekli at arabaları, faytonlar geçirdi. Çocuklarda bu at arabalarının, faytonların peşinden koşarlardı. Bazen arabacılar kıyamaz çocukların faytonlara binmesine izin verirdi. Bayramları birlikte kutlardık. Bu sebeple Müslüman, Hristiyan farketmeksizin bütün bayramlar iç içe kutlanmaktaydı. Hristiyanların yumurta bayramı geldiğinde Hristiyanlar ve Müslümanlar yumurtaları farklı renklere boyarlardı. O zamanlar soğan kabuğu gibi çeşitli malzemelerle bu boyama işlemini gerçekleştiriyorlardı. Kırmızı, mavi yumurtalar... Ardından bu yumurtaları birbirlerine tokuşturuyorlardı. Müslümanların Ramazan Bayramı geldiğinde ise bütün mahalle nereyse oruçlu olurdu. Müslümanlar akşama kadar bir şey yemediklerinden dolayı burada yaşayan Ermeni ve Rum Hristiyanlarda, Müslümanların canı çekmemesi için gizli gizli yerlerdi. Bu konuda dikkatli davranırlardı. Birbirlerinin bayramlarında özen göstermeye çalışırlardı.”

“Eskiden burada komşuluk ilişkileri şimdiki gibi değildi. Şu an mahallede hep yabancı kişiler var kimse kimseyi tanımıyor. Eskiden böyle değildi. Bütün mahalle birbirini tanırdı. Tabii ki evler de böyle değildi. Eskiden evler hep bahçeli, müstakildi. Tek katlıydı, şimdiki gibi böyle apartmanlar yoktu. Çocuklar hep dışarda bahçelerde top oynarlardı. O zamanlar böyle yollar falan yoktu, deniz temizdi. Yazın insanlar ailelerini, arkadaşlarını alıp deniz kenarlarına gidiyorlardı. Kimileri denize giriyor, kimileri sahil kenarında oturuyorlardı. O zamanlar çok güzeldi.”

ALPER SARAÇ

“Yedikule'nin etrafında marul bahçesi bulunurdu. Buralar hep bostandı.”

Bu çalışmamızda Alper Saraç ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1963 yılında Almanya'da doğan Alper bey, daha sonra Yedikule'ye taşınmış ve 60 yıldır burada yaşıyor. “Hayatım burada geçti” diyen Saraç'ın hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“Bir oğlum, bir kızım var. Oğlum evli bir tane de torunum var. Eşim ev hanımı. Ben emekliyim, aynı zamanda iki yıldır burada Taç Tobacco'da çalışıyorum. Daha önce tekstil işiyle uğraşıyordum. Benim için burada geçen hayat çok güzeldi. Küçüklüğümde Yedikule'nin olduğu yerde marul bahçesi bulunurdu. Buralar hep bostandı. Sokağın aşağısında top sahası vardı. Oraya gider top oynardık. Devamlı müzeye gider gezerdik. Sahile iner dolaşırdık, yüzerdik. Çocukluğumda voleybol, misket, çember çevirirdik. Şu an olan scooter'ları biz eskiden tahtanın altına misket koyarak yapardık, üstüne direksiyon olarak kullanacağımız bir şey bağlardık onunla giderdik.”

“Eğitimime Yedikule İlkokulu'nda başladım Yedikule Lisesi'nde bitirdim. Bizim zamanımızda ilkokul ve ortaokul birdi. 4. sınıftayken okulumun yanına yeni bir lise yapıldı. Ortaokuldan sonra oraya geçtim.

Rumlar ve Müslümanlar aynı okula gidebiliyordu. Ama Kocamustafapaşa ve Samatya'da sadece Rumlara ait olan okulları vardı. Bizim okulumuz devlet okuluydu, onların okulu kendilerine aitti. Rumlara ait olan okul hala eğitim veriyor. Beni Yedikule'de tutan şey burada doğup büyümüş olmam. Hala burada yaşayan çocukluk arkadaşlarım var. Sokağa çıktığımda sohbet edebileceğim insanlar var. Bu saatten sonra başka bir yere gitsem ne yapabilirim, o ortama alışmak zaman ister. Şu an buradaki esnafa gidip para istesem, 'deftere yaz' desem yazar. Dost olduk artık biz, 60 yıl geçti."

"Şu an Myshop'un olduğu yerde ve arkasında sinema vardı. Yazlık ve kışlık sinema olarak kullanılıyorlardı. Her akşam sinemada film olurdu, herkes ailesi ya da arkadaşlarıyla gelirdi. Genellikle Türk filmleri olurdu. Şimdi sinemalar kapandı."

"Mahallede değişiklikler oldu. Çoğu bina yıkıldı yerine yenileri yapıldı. Evimin yakınında fırın ve benzin istasyonu vardı onlar yıkıldı mesela şimdi onların yerine yeni binalar duruyor. Eskiden evler 2-3 katlı binalardan oluşurdu. Benim oturduğum ev yeni evlerden. Ama çocukluğum ahşap binada geçti. Eskiden beklerdik yaz gelsin domatesler çıksın, patlıcan, biber çıksın. Anneannem bahçeye her zaman bu sebzelerden ekerdi. Her şey mevsimindeydi şimdi öyle değil maalesef. Bugünkü yemeklerden farklı değildi yemekler ama tatları aynı değil. Eskiden ekilen meyve sebzeler organikti, şimdi suni üretim. Artık mevsimler bile belirli değil. Bir gün yazı yaşıyorsak ertesi gün kış ayı gibi geçiyor."

"Okullar 15 Eylül'de başlar, eylülün sonunda kar yağmaya başlardı. Dizimize kadar kar olurdu. Şimdi şubat ayında 1 gün yağıyor sonraki gün eriyor. Zaman geçtikçe her şey değişiyor. İnsanların doğayı vahşice kullanımı hava durumlarını da etkiliyor. Tabiata saygı kalmadı, her yeri kesip biçiyorlar."

"Eskiden Aksaray-Yedikule dolmuşu çalışıyordu. 3 tane dolmuş vardı. Bir de otobüs. Benden önce de tramvay varmış. Ben tramvayı görmedim bu yolun üzerinden geçiyormuş. Çocukluğumda rayları duruyordu. Halkalı-Sirkeci treni de vardı eskiden, kapatmışlardı ama şimdi yeniden yapıyorlar. Marmarayın olduğu güzergahta bulunuyordu. Marmarayın karşısında deri fabrikaları vardı. Şimdi otopark olarak kullanılıyor. O zamanlar etraf daha canlıydı. Orda çalışanlar burada oturuyorlardı. Karşıdaki sarı ev eskiden 2 katlı bir binaydı altında kredi bankası, iş bankası vardı. Dericiler ve Rum arkadaşlar gidince Yedikule iyice sessizleşti. Burası kalenin içine gömüldüğü için ve buradaki topraklar yerli halka ait olduğu için değiştirilecek pek bir şey yoktu. Herkes halinden memnundu. Herkesin bahçeli evi vardı. Yazın bütün gece kapının önünde çay içilir, sofralar kurulur, çocuklar top oynardı."

"Rumların buradan gitme sebepleri 6-7 Eylül olaylarında korkutulmuş olmalarıdır. Ama şimdi herkes gayet iyi geçiniyor. Kimse kimsenin ne dinine ne de giyimine karışmıyor. Mesela evimin karşısındaki ev Rum bir aileye aitti ellerinde büyüdüm ben. Ramazan ayında sırf bize olan saygılarından sahurda kalkar ışıklarını yakarlardı. Birbirimize alışmıştık. Onların dini ayrı, bizim dinimiz ayrı tamam ama hiçbir zaman birbirimize karşı nefretimiz olmadı. Şu an başka ülkelerde başka şehirlerde olan bir sürü arkadaşım var. Aramızda hiç ayrım olmadı. Birine bir şey olsa bizde koşardık onlar da. Eskiden bizde kapı kitleme olayı yoktu. Herkes birbirini tanıyor, kimse başkasının evine girmezdi."

"Yedikule Hisarı Osmanlı'dan bu zamana kadar kalmış, 60 senedir benle beraber. Biraz daha geriye gidildiğinde Bizans zamanından kalma bir yapı. Yağmur yağıyor, aşınıyor. Temizlenmeye kalkışılrsa tarihi dokusu kaçır. İçerisinin tarihi dokusu zaten mahvedilmiş. İçinde ağaç kalmamış. Eskiden içine girildiğinde sırayla dizili güller vardı onları kaldırdılar. Osmanlı zamanından kalan, Fatih'in surları yıkmak için kullandığı güller. Bir ara konser yapmak için değişiklikler yapıldı. Eskiden içerisine kolayca girip

geziyorduk, oyunlar oynuyorduk. Çocukluğumuz onun içinde geçti. Şimdilerde çoğu yer müzeye çevrildi, bazı tarihi yerlere geçmeyi yasakladılar.”

ARMAN ERSAN

Burası gerçekten bir mozaik. İnsanın içinde kötülük olmadıktan sonra hiçbir şey olmaz.

Bu çalışmamızda Arman Ersan ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1958 yılında doğan Arman Ersan, Kumkapı, Samatya bölgesinde büyümüş. Hikayesini ve hatıralarını kendisinden dinleyelim.

“Ben 65 yaşındayım. Çocukluğum burada geçti. Babam Kumkapı’ya damat gitmişti. Biz hem Kumkapı’da hem de Samatya’da yaşadık. 12 sene önce Yedikule bölgesine geldim. Burada evlendim. Burası eskiden daha güzeldi, insanlar birbiriyle akraba gibiydi. Kapının önünde oturulup sohbetler edilirdi. Şimdi onlar bitti. Yine de burayı, semtimi seviyorum hala evim burada. Kumkapı’da Tevfik Kurt İlkokulu’nda okudum. Daha sonra Kapalı Çarşı Üniversitesi’ne gittim.”

“Babam tornacıydı, sarı tornacısı. Ben o zamanlar torna yapardım. Babam bu işte iki kişinin doymayacağını söyleyerek beni çarşıya verdi. Beni yanına verdikleri usta çok iyiydi. Benden 11 yaş büyüktü. O da dermiş ki ‘öyle birisi gelsin ki her gün camı kırsın’ Bende gittiğim gün camı kırmıştım, ‘nasıl kırıldı’ dedi, ‘elim değdi’ dedim. Biraz da yaramazdım. O da hareketli birini istiyordu tam birbirimize denk geldik yani. Sanatı ustamın yanında öğrendim. Aynı şekilde hayatıma da büyük katkıları oldu, hayatıma yön verdi. Dürüstlüğüyle, çalışkanlığıyla, insanlığıyla. Beni oğlu, kardeşi gibi görürdü. Bir şey olurdu benden önce kendi çıkardı sorunu halletmek için. Şimdi öyle ustalar kaldı mı bilmiyorum ama benim ustam baba yarım. 2000 senesinde emekli oldum.”

“Çocukluğumda misket oynardım, bizim zamanımızda cam misketler vardı, bazı akşam bakardın torbayı misketle doldururduk, bazı akşamlar cebimizde bir tane kalmazdı. Okulda uzun eşek oynardık. Bilgiye ulaşım daha zordu. Radyolardan gazetelerden bilgi edinmeye çalışırdık. Televizyon daha sonra çıktı. Haftada 2 gün olurdu. Salı günleri savaş

filmi olurdu. Televizyonun önüne otururdum, ayrılmazdım hiç. Hatta bittiği zaman niye bitti ki diye üzülürdüm.”

“Alaturkayı seviyorum akşamları burada çok güzel cümbüş oluyor, çalgılar oluyor. Akşam 8'den sonra buradan geçme şansınız olursa o ana tanıklık edebilirsiniz. Kanun, cümbüş, darbuka, klarnet, keman ne istersen var. Çok güzel günler geçiyor. Kumkapı bozuldu ama burası bozulmadı hala eskiyi yaşatıyor. Çoğu dostum hala burada. Sahile çayhaneler vardı insanlar oraya gider çekirdeğini yer sohbetini eder geri dönerdi. Yan tarafımızda bulunan ahşap bina eskiden sinemaydı. Yaz kış çalışırdı ama kapalı sinemaydı. Genelde izlemeye giderdim. Eski filmler daha orijinaldi, şimdi ki filmler hep uyarlama. Tabii ortaya çeşitli kurgular çıkıyor. Daha sonra bu binayı marangoz abimiz aldı hala marangozluk yapıyor. “

“Etrafta çok fazla eski kiliseler var çünkü daha çok gayrimüslim yeriymiş burası. Rum kilisesi daha fazla. Ermeni kilisesi var yukarda, sahilde de bir kilise var. Tabii bunun yanı sıra camilerimizde var. Burası gerçekten bir mozaik. Mesela Kurban Bayramı’nda Müslümanlar Ermenilere, Rumlara et gönderirdi. Paskalya bayramında da müslümanlara yumurta ve çörek gönderirlerdi. Herkes birbirinin bayram ve kutlamasını bilirdi. Benim bütün arkadaşlarım Müslüman mesela hepsiyle konuşurum, hiçbir kötü anımız

olmamıştır. İnsanın içinde kötülük olmadıktan sonra hiçbir şey olmaz. Yani diyeceğim o ki ben buradan memnunum hiç ‘buradan gitmek istiyorum’ demedim.”

SALİHA TATAR

Bayramlarda nereye gidersek gidelim sofraya yerde kurulu olurdu oturup yerdik. Tok olan çay içerdi zaten çay ocaktan hiç inmezdi.

Bu çalışmamızda Salih Tatar ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Elazığ’da doğan Tatar, 9 yaşında Samatya’ya taşınmış. O günden beri Fatih’te yaşayan Saliha Tatar’ın anılarını kendisinden dinleyelim.

“9 yaşından beridir burdayım, burda büyüdüm. İlkokulu 5 yıl samatya da okudum. Ortaokul ve liseyi Yedikule’de okudum. Ailemle 1976’da yukarıdaki mahallede ev alıp taşındık. Burası bize küçük gelmeye başlamıştı. Burası babamın iş yeri. Karşımızdaki işyeri de Atilla Tatar’a aitti. Kendisiyle 1992 senesinde evlendik. Şimdi oradaki meyhane benim mekanım oldu. Burası babamın mekanı oldu. Karşı karşıyayız.”

“2007 yılında eşimi kaybettim daha sonra işin başına geçmek zorunda kaldım. O gün bugündür de işleri ben yönetiyorum. Başlarda çevredeki insanlar kapatıp pes edeceğimi düşünmüşlerdi. Kadın olmam bazılarını bu tarz düşüncelere sürükledi. Çok şükür bu zamana kadar burayı ayakta tuttum, ömrüm yetene kadar da eşimin adını işyerimde yaşatacağım Allah nasip ederse. Ant vermişim çünkü. Bu yüzden gidebildiğim yere kadar gideceğim.”

“Eskiden bizim okul çaylarımız olurdu. Arkadaşlarla kendi aramızda toplanır eğlenip, gülerdik. Sahilde bir deniz kulübümüz vardı, çay bahçesi tarzında. Orada abimin arkadaşlarının yelken kulübü vardı, yelkenle denize açılırlardı. Ben ve arkadaşlarım sandalla denize gezmeye çıkardık. Evlendiğim zamanlar eşimin teknesiyle 5.30 gibi denize açılır balık yakalardık. Saat 9 da dönerdik, topladığımız balıkları mahalleliye dağıtırdık. Köpeklerimizi gezdirirdik, yürüyüşler yapardık. Biz Samatya’nın en güzel zamanlarını yaşadık.”

“Fatih eskiden herkesin birbirine yardımcı olduğu bir semtti. Ermeni neymiş, Rum neymiş, Kürt neymiş hiç bilmedim, yaşamadım ben. 2000’li yıllarda her şey farklılaştı, ayrımlar oluşmaya başladı. İnsanları kutuplaştırdılar. İlerdeki evde Ermeni bir teyzemiz yaşardı, Katya teyze. Bayramın ilk günü önce onun yanına giderdik el öpmeye. O bize mendil, çorap, para koyardı. Şekerlerin en güzellerini verirdi. Onlar bizim bayramlarımız kutlardı, biz onlarınkini kutlardık. Örneğin paskalya bayramında bize boyanmış yumurta verirdi. Bayramda herkes evinde özel yemekler yapardı. Sarma, kuru fasulye, el açma baklavası ve daima sütlaç olurdu. Her eve el öpmeye giderdik. Nereye gidersek gidelim sofraya yerde kurulu olurdu oturup yerdik. Tok olan çay içerdi zaten çay ocaktan hiç inmezdi. Şimdi insanlar birbirinden uzaklaştı, duyarsızlaştı. Aileler aynı evde bile yaşamıyor artık. Ben hala evden çıkarken annemden izin alıyorum eğer izin vermezse üzülmesin diye gitmiyorum. Yeni nesil eski değerlerin, kültürün ve verilen çabaların farkında değil. İnsanlar gittikçe bencilleşiyor. Bu düşünce tarzının insanların arasındaki bağı koparıyor.”

AHMET DERİN

Eski Fatih fevkalade bir semtti. Tek katlı bahçeli evlerimiz ve su kuyularımız vardı.

Bu çalışmamızda Ahmet Derin ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1957 yılında Fatih’te Doğan Ahmet Bey doğma büyüme Fatih Silivrikapılı. Fatih’e dair anılarını kendisinden dinleyelim.

"Eski Fatih fevkalade bir semtti. Tek katlı bahçeli evlerimiz ve su kuyularımız vardı. O zamanlar buzdolapları yoktu yemeklerimiz bozulmasın diye kuyulara koyardık. Mum ışıkları ile gaz lambaları ile otururduk. Yamalı pantolonlar giyerdik. Çok harika bir semtti. Çocukluğum çok güzel geçti arkadaşlarımla ağaçları çıkar çitlembik toplardık, çekirdeklerini de borulardan üflerdik. Burası cennetti yine cennet ama o zamanki arkadaşlıklar dostluklar kalmadı."

"Gayrimüslimlerle de aramızdaki ilişkiler çok iyiydi birbirimize saygı duyardık. Biz oruçluyken yanımızda yemek yemezlerdi, biz de onların özel günlerine katılır, yumurta boyar, çörekler yapardık. Onlar bizim dini bayramlarımızda bizleri ziyarete gelirlerdi. Eskiden Fatih'te herkes birbirine saygı duyardı."

"Önceden mahalle bakkalları vardı şu an marketlere döndü. O bakkallar sabah 6'da dükkanlarını açarlardı. Şimdi marketler 10'da 11'de açılıyor. Aslında biz her şeyi bahçelerimizden toplar yerdik.

Tavuklarımızdan yumurtalarımızı alırdık. Artık maalesef İstanbul'da böyle şeyler yapamıyoruz. Keşke geriye dönme şansım olsaydı. Yine zorluk içinde büyüssem de yamalı pantolonlar giyssem de eskiye dönmek isterdim."

BEYHAN KOYMEN

Milli bayramlarda karakolun bulunduğu caddeye tank kurulur, defne dalları ile kemerler yapılırdı ve çengi gelirdi.

Bu çalışmamızda Beyhan Koymen ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1946 yılında Eskişehir'de doğmuş olan Beyhan hanım, 8 aylıkken Fatih Silivrikapı'ya gelmiş ve halen daha aynı evde yaşamaktadır. Hatıralarını Beyhan hanımın kendisinden dinleyelim.

"Çocukluğum, gençliğim çok iyi geçti. Çocukken çok güzel arkadaşlıklar vardı. Okuldan getirdik hemen oyun oynamak için dışarı çıkardık. Saklambaç, ip atlama, seksek, topaç çevirme, 9 taş oynardık. Arkadaşlarımızla aramızda kız erkek ayrımı olmazdı hep beraber oynardık. Daha sonra hepimiz meslek liselerine gittiğimiz için yavaş yavaş uzaklaşmaya başladık. Ben de ebelik okudum lisede ama maddi yetersizlikler nedeniyle mesleğini yapamadım. Konfeksiyonda çalıştım, gazetelerde çalıştım. Daha sonra evlendim ve bir kızım oldu. Hâlâ da bu evde yaşıyoruz.

"Eskiden herkes birbirine çok güvenirdi. Dışarı çıktığımızda kapımızı kilitlemezdik bile o kadar güven vardı ama şimdi kömürlüğümün kapısını kitledim kapısı ile çalmışlar. Bir yere giderken anahtarımızı komşuya verirdik kendi evi gibi girer çıkardı ama şimdi böyle bir şey yok. Zaten eskilerden de kimse kalmadı şu an komşuluk diye bir şey yok maalesef. Önceden kandillerde hamurlar kızartırdık, helvalar yapar bütün mahalleye dağıtırdık. Ben şimdi bugün yapsam verecek kimsem bile yok.

"Eskiden yaptığımız aktivitelerde çok eğlenirdik. Çakıl Gazinosu, Lunapark Gazinosu vardı. Kadınlar matinesi yapılırdı. Bir gün evvelden dolmalar, börekler yapardık gider eğlenirdik. Yazlık sinemalara her gün giderdik burada bahçeler çoktu her gün farklı bir bahçeye giderdik, çok eğlenirdik. Bayram yerlerimiz vardı. Elimizle O kuruş geçse Şehremini'ye bayram yerine giderdik. 23 Nisan, 19 Mayıs, 30 Ağustos, 29 Ekim gibi milli bayramlarımızda da; burada eskiden karakol vardı. Karakolun önüne caddeye tank kurulurdu, defne dalları ile kemerler yapılırdı ve çengi gelirdi. Sandalyemizi kapar gidip orada eğlenirdik. Eski Fatih çok güzel bir yerdi. Aynı şekilde Ramazan Bayramı'nda da Kurban Bayramı'nda da takunyalarımızı giyip camiye giderdik. Buradaki cami kalabalık olurdu hatta Sümbül'e giderdik. Namazdan sonra da ziyaretlerimiz başlardı. Burada çok güzel günlerim geçti."

CAVİT DURUKAN

Rum, Ermeni komşularımız bize ziyarete gelirlerdi, bayramlarımızı asla unutmazlardı. Biz de onlarınkini unutmazdık.

Bu çalışmamızda İstasyon Berberi Cavit Durukan ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. 1946 yılında Çanakkale'de doğan Cavit Durukan çocukluğunu Çanakkale'de geçirmiş, orada evlenmiş ve ilk çocuğunu da orada dünyaya getirmiş. Daha sonra 30 Ağustos 1972'de Fatih'in Yedikule Mahallesi'ne gelmiş ve şu ana kadar en çok vakit geçirdiği yer Fatih'in Yedikule Mahallesi olmuş. Anılarını Cavit beyden dinleyelim.

"Babamın Fatih'i seçmesinin nedeni gerçek İstanbul'un Fatih, suriçi olduğuna inanmasıydı. İstanbul'a gelir gelmez bir ev tuttum. Maddi sıkıntılar nedeniyle hemen dükkan açmadığım için başka işlerle uğraşmış daha sonra bir arkadaşım yardımıyla küçük bir dükkan tutmuştum. Dükkanım berber dükkanıydı. Babam da berberdi ondan devraldım. Müşterilerimle sadece müşteri esnaf ilişkisi değil aynı zamanda bir baba oğul ilişkisi, bir abi kardeş ilişkisi ile ilerlerlerdik. Beraber müzik dinleriz, saz çalabilen müşterilerim saz çalar ve beraber sohbet ederdik."

"Eskiden komşuluk ilişkileri çok iyiydi, dükkanımın önünden geçen herkese selamlaşır sohbet ederdim. Bir teyze vardı manevi teyzem derim hep ismi Fatmaydı ben o zamanlar biraz daha caddenin o tarafta oturuyordum bana 'aygaz alır mısın' dediğinde veya bir isteği olduğunda ben hemen yerine getirmeye çalışırdım. Aramızda çok samimi bir dostluk oluşmuştu. Daha sonra farklı bir komşumuz beni her akşam iftara çağırırdı. Mesela hiç unutmam bir gün bir badana işim vardı onu yapıyordum pat bir komşum yardıma geldi ki çok küçük bir işti yani ama görüp görmezlikten gelmedi ve bana yardım etmek istedi. Eskiden hep böyleydi insanlar karşılık beklemeden yardım ederlerdi. Semtimizin komşuluk ilişkileri tarihimize gelmiş geçmiş eskiden beri böyle."

"Aslında sadece Türklerle, Müslümanlarla değil gayrimüslim arkadaşlarımızla da çok güzel ilişkilerimiz vardı. Rumlar, Ermeniler akşamları ahşap evlerinin kapılarının önünü temizleyip çay koyarlardı, pompalı ocaklar vardı o zaman çayı öyle demlerlerdi. Böyle güzel sohbetler arkadaşlıklar önceden çok vardı ama maalesef şimdi kalmadı. Zaten o insanların çoğu zaten vefat etti, o güzel ahşap evleri de betona dönüştürüldü. Eski ruh kalmadı Fatih'te. Biraz önce dediğim gibi ahşap evler betona dönüştürüldü, o binalarda o insanların çocukları da var ama karşı komşularına ya da üst komşularına farklı insanlar oturdu ve artık eski komşuluklar kalmadı. Oturduğumuz binaya girdiğinde bile selam vermiyor insanlar. Bu duruma çok üzülüyorum ama artık yapacak bir şey kalmadı bu devirde böyle. Eski komşulukları özlemle arıyoruz."

"Komşuluklar bu kadar güzelken özel günlerde çok güzel geçiyordu. O zamanlar bizim yanımızda annem de yaşıyordu ve evde büyük olduğu için komşularımız bayramlarda bize ziyarete gelirlerdi. Biz de ziyarete gelenlere tabii ki iade-i ziyaret yapardık. Semtimizin misafirperverliği çok güzeldi. Çocuklar şeker almaya, ziyarete gelirlerdi. Aynı zamanda Rum, Ermeni komşularımız da bize ziyarete gelirlerdi, bayramlarımızı asla unutmazlardı. Biz de onlarınkini unutmazdık. Paskalya Bayramlarında yumurta Boyar, çörekler yapardık."

"Ailemle, arkadaşarımla gezmeye Yeşilköy'e giderdik orada denize girerdik. Gülhane Parkı'na pikniğe giderdik, Gülhane şenlikleri olurdu o zamanlar 30 gecenin 29 gecesini gittiğimi hatırlıyorum. Şarkılar, türküler, yarışmalar çok eğlenirdik. Gazinolara giderdik, açık hava sinemalarına giderdik. Günlerimiz her

ne kadar çalışırken yorulsak da güzel geçirdi. Yedikule'de şu an en sevdiğim şey çoktan beri görüşemediğim kişileri görmek ve onlarla eski Yedikule'yi yad etmek. Eski Fatih Yedikule semti çok güzel bir semtti. Ben dostluğun arkadaşlığın en güzel dönemlerini yaşadım."

İHSAN CAN

Öğrenci evinde yaşadığımız için komşularımız bizi hiç unutmazlardı. Bize hep yemekler getirirlerdi, bayramlarda bizi unutmazlardı.

Bu çalışmamızda İhsan Can ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Kastamonu'da doğup büyümüş olan İhsan Bey, 1972'de Fatih'e üniversite eğitimini tamamlamak için gelmiş. Yıldız Teknik Üniversitesi'nde İnşaat bölümünü bitirmiş. 1972'den bu yana Fatih'te yaşayan İhsan Can'ın hikayesini kendisinden dinleyelim.

"4 kardeşim olduğu için babam maddi sebeplerden kaynaklı beni üniversiteye göndermek istemedi. Ben de okumak için alt kiracımızın 2 tane kirasını alarak İstanbul'a kaçtım. Üniversite hayatım siyasi sebeplerden ve ailemden uzak olduğum için çok zor geçti. Hem okudum, hem çalıştım bu beni çok zorladı. İşten çıkıp okula giderdim okuldan çıkıp tekrar işe giderdim. Ders çalışacak vaktim bile olmazdı. Sağ olsun komşularımız biz öğrenci evinde yaşadığımız için (bir gecekondu da 2 öğrenci yaşardık) bizi hiç unutmazlardı. Bize yemekler getirirlerdi, bayramlarda bizi unutmazlardı. Çok yardımları dokunmuştur sağolsunlar."

"Evlendiğim dönemde sokak kültürü vardı. Anneanneler, dedeler, nineler kapıların önüne çıkardı, herkes birbiriyle sohbet ederdi. Çocuklar bahçede oynarlardı, cıvı cıvı ama şimdi apartmana giriyorsun komsular selam bile vermiyor. Eskiden Ramazan ve Kurban Bayramı'nda ben ziyaretler yapardık. Aslında büyüğünün gönlünü almak çok önemlidir. Şu an kimse bayramları umursamıyor. Önceden ailemle ve arkadaşarımla çevre tiyatrosuna, açık hava gazinolarına, yazlık sinemalara giderdik. Günlerimiz çok eğlenceli geçirdi, vur patlasın çal oynasın. Güzel günlerdi."

İSMET SABAHATTİN HACIAHMETOĞLU

Rumlar ve Ermenilerle birbirimize çok saygı duyardık biz. Onların Paskalya Bayramlarında yumurtaları kırmızıya boyardık, çörekler yapardık; onlar da aynı şekilde Ramazanlarda bize çok saygı duyarlardı.

Bu çalışmamızda İsmet Sabahattin Hacıahmetoğlu ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesine yer vermekteyiz. Doğma büyüme Fatihli olan İsmet bey, burada okumuş ve yıllardır da Fatih'te yaşıyor. Hatıralarını ve hikayesini kendisinden dinleyelim.

"5 tane limonla mezun oldum. O zamanlar limon yoktu, öğretmenlerim hep limon hakkında konuşurlardı. Ben de o zamanlar bir manavın yanında çıraklık yapardım. Birgün 'hocam bizde limonlar var ben getireyim' dedim. Öğretmenlerim de hemen istediler. İlkokuldan sonra mezun olabilmek için imtihana girdik, ben de özellikle imtihanın bitmesini bekledim ve sonra hemen öğretmenler odasına dalıp limonları verdim. İmtihanın bitmesini beklediğim için de sınava giremedim. Hocalara bunu söylediğimde limonları getirdiğim için geçmiştim. Orta sınıf bir aileydik maddi yetersizliklerden kaynaklı okuyamadım. Sadece babam çalışıyordu ve bizim de çalışmamız gerekiyordu. Okuldan sonra babam karyolacıydı onun yanında çalışmaya başladım. Ondan sonra bir berberin

yanında çıraklık yapmaya başladım. Sonra büyüdüm askere gittim, askerden sonra da Magrus Fabrikası'nda çalışmaya başladım. Ben Magrus Fabrikası'nda çalışırken 1975 senesinde evlendim. Sonra

išten çıktım ve aldığım tazminatla taksiciliğe başladım. 1983 senesine kadar da taksicilik yaptım.”

“Eski zamandaki dostluk arkadaşlık çok farklıydı. Mesela ben taksiciydim önümdeki taksi boşsa onun öndeki müşteriye almasını beklerdim, arkadaşımın müşterisini almaya çalışmazdım. Arabam yolda kalsa, lastiği patlarsa hemen arkadaşlarım koşar gelirlerdi. Şimdi öyle bir şey yok herkes kendi halinde kimsenin kimseye faydası yok. Dostluklarımız arkadaşlıklarımız çok iyiydi. Eski zamanlarda burada Ermeniler vardı. Akşamları annelerimiz, nenelerimiz çıkar Ermeniler ve Rumlar hep beraber kapının önünde otururlardı. Yazın çaylar, kahveler, kışın da bozalar içilirdi. Komşuluk ilişkileri çok iyiydi. Şimdi bir apartmanda oturuyorsunuz, ben 10 daireli apartmanda oturuyorum komşularla hiç iletişimimiz yok. Herkes kendi halinde komşuluk yok. Bir akşam gelip de misafirlğe oturmak yok.”

“Rumlar ve Ermenilerle birbirimize çok saygı duyardık biz. Onların Paskalya Bayramlarında yumurtaları kırmızıya boyardık, çörekler yapardık; onlar da aynı şekilde Ramazanlarda bize çok saygı duyarlardı. Biz oruçluken yanımızda bir şey yemeye içmeye çekinirlerdi, iftarlara gelirlerdi, iftarlara çağırılırdık. Hâlâ Yunanistan'a giden komşularımızla görüşürüz onlar bize gelirler biz onlara gideriz. Çok güzel bir dostluğumuz var.”

“Eskiden Yedikule Kalesi'nde eğlenceler olurdu filmler çekilirdi, Cüneyt Arkınlar gelirlerdi. Biz onları izlerdik, mahalleliyle sahile inerdik, açık hava sinemalar vardı hep onlara giderdik. Artık maalesef bunlar kalmadı. Bu zamana kadar hiç taşınmayı düşünmedim çünkü Fatih- Yedikule gerçekten eski zamanlarda çok güzel bir semtti. Evet şu an eksiklikleri var ama yine de doğduğunuz büyüdüğümüz alıştığımız yer olduğu için bırakmak aklıma bile gelmedi.”

